

ТЕОРІЯ І МЕТОДИКА ВИХОВАННЯ

Колонтаєвська С.В.

викладач-стажист,

*Уманський державний педагогічний університет
імені Павла Тичини*

КУЛЬТУРА ПОВЕДІНКИ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ЯК НАУКОВО ПЕДАГОГІЧНА ПРОБЛЕМА

У Національній доктрині розвитку освіти України у XXI столітті чітко визначено як одне із стратегічних завдань необхідність формувати високу гуманістичну культуру особистості. Це визначається положеннями Законів України «Про освіту» (2017), «Про дошкільну освіту» (2017), «Про охорону дитинства» (2017), «Концепції національно-патріотичного виховання дітей і молоді» (2015), Базового компонента дошкільної освіти в Україні (2012). Провідним завданням дошкільної освіти є всебічний розвиток дитини як особистості, як найвищої цінності суспільства; виховання високих моральних якостей майбутніх громадян, збагачення їхнього культурного потенціалу, що ґрунтується на культурно-історичних та моральних цінностях українського народу, його традиціях і духовності; оволодіння цінностями світової культури, загальнолюдськими надбаннями [1, с. 7].

Проблема культури поведінки дітей дошкільного віку є предметом вивчення українських та зарубіжних вчених, зокрема: теоретико-методологічні засади виховання культури поведінки досліджували С. Анісімов, М. Бердяєв, М. Вебер, В. Малахов, В. Соловйов, В. Франкл та ін., особистісно-орієнтований підхід до виховання культури поведінки описано у дослідженнях А. Богущ, А. Бойко, О. Кононко, В. Кузя, О. Савченко та ін.; особливості виховання культури поведінки на різних етапах онтогенетичного розвитку аналізували Ф. Алімов, Л. Артемова, В. Білоусова, О. Богданова, В. Горєва, М. Левківський, С. Петеріна, та ін.; вплив соціальних емоцій на поведінку дітей дошкільного віку досліджували С. Бакуліна, Ю. Приходько, Т. Шевчук, М. Яновська; естетичні аспекти культурної поведінки аналізували М. Волос, В. Дружинін, І. Зязюн, Л. Масол, Н. Миропольська, А. Федьта ін.

Сьогодні проблема виховання основ культури поведінки дітей дошкільного віку набуває все більшої актуальності, все гостріше стає зрозумілим, що моральне відродження нашої нації повинно ґрунтуватися на засвоєнні дітьми, починаючи з наймолодшого віку, саме загальнолюдських цінностей, виховання загальної культури дітей.

Мета статті – визначити особливості виховання культури поведінки дошкільників.

Культура поведінки – це почуття високої людської гідності, яке визначає поведінку людини в різних умовах: у дитсадку, вдома, на вулиці, на очах у всіх і наодинці із собою. До поняття «культура поведінки» входять уміння і навички, що сприяють розвитку культури розумової і фізичної праці, особиста гігієна, ряд звичок, пов'язаних із ставленням до інших людей: ввічливість, турботливість, уважність, тактовність, делікатність.

Так, згідно В. Білоусової, культура поведінки дитини включає культуру спілкування та взаємин (відповідальність, скромність, чуйність), культуру поведінки у колективі (дисциплінованість, організованість), культуру взаємин у праці, культуру мовлення та культуру зовнішнього вигляду [2, с. 16].

Провідні групи навичок та звичок культурної поведінки, які повинні бути сформовані у дітей дошкільного віку виокремлені в роботах Л. Островської, а саме: повага до людей, уміння зважати на їхню думку; навички культури спілкування та поведіння у громадських місцях (товариськість, увічливість, уважність, стриманість); зовнішні форми культурної поведінки, що виражаються в міміці та жестах; культура мовлення (вміння чітко і зрозуміло викладати свою думку, ввічливо звертатися з проханням, слухати співрозмовників, уникати слів – паразитів і т. ін.); культура праці та діяльності (уміння планувати свою діяльність, тримати в охайності своє робоче місце, навички використання ігрових та навчальних засобів, а також засобів для праці та самообслуговування); культура дозвілля і відпочинку [4].

Формування культури поведінки дошкільників відбувається в умовах поступового розширення соціального середовища. Найбільш авторитетною фігурою залишається дорослий, на оцінку якого дитина орієнтується у власних діях і вчинках.

На сьогодні існують різні підходи до формування культури поведінки у дітей дошкільного віку (Л. Артемова, В. Білоусова, Л. Островська, С. Петеріна), в яких можна виділити наступні взаємозв'язані компоненти: 1. Культура діяльності. Проявляється в поведінці дитини на заняттях, в іграх, під час виконання трудових доручень. Формувати у дитині культуру діяльності – це значить виховувати в неї звичку утримувати в порядку місце, де вона працює, навчається, грається; звичку доводити до кінця розпочату справу, бути наполегливим у досягненні мети; навчати її не відкладати на завтра те, що можна зробити сьогодні; привчати бережно ставитись до іграшок, речей, книг. Важливий показник культури діяльності – потяг до цікавих, розвиваючих занять, вміння цінувати час, бажання працювати, отримання задоволення від результату своєї роботи, розвиток самостійності та творчості. 2. Культура спілкування. Передбачає навчити дитину поважати суспільство в цілому і кожного його члена окремо та ставитися до них так, як він ставиться до себе. Якщо дитина культурно спілкується з близькими, знайомими, вона буде так само поводитися і зовсім з незнайомими людьми. Культура спілкування обов'язково передбачає культуру мовлення дитини. Це вимагає від дитини володіння певним запасом слів, вміння розмовляти спокійно і зрозуміло, послідовно, що, в свою чергу, сприяє активному спілкуванню дітей під час ігор та праці, запобігає виникненню конфліктних ситуацій. 3. Культурно-

гігієнічні навички і звички. Створення культурних навичок і звичок починається з виховання акуратності й охайності. Культура їжі, вміння культурно вживати їжу – одна з перших навичок, що повинна виховуватись у дитини. Культура їжі має і етичний аспект – адже поведінка за столом ґрунтується на повазі до тих, хто сидить поруч, а також до тих, хто приготував їжу. До культурних звичок відносять привчання вставати вранці та робити зарядку, вмиватися, чистити зуби, акуратно зачісуватися, тримати в чистоті взуття та одяг. Діти повинні розуміти, що в дотриманні цих правил проявляється повага до оточуючих і до себе самого [3, с. 21].

Процес формування культури поведінки дуже складний, вимагає усвідомленого використання педагогом багатого арсеналу методів та засобів педагогічного впливу на дітей. Це такі методи як: роз'яснення, показ, вправи, нагадування, привчання, виховуючі ситуації, контроль, оцінка, етичні бесіди, колективне читання художніх творів, перегляд мультфільмів, інсценізацій з моральним підтекстом, позитивний приклад, введення правил культури поведінки та ін.

Виховання – це надзвичайно важка справа, тому саме в процесі спільної діяльності сім'ї та закладу дошкільної освіти у дітей закріплюються певні прояви моральної культури поведінки. Таким чином, дуже важливо приділяти велику увагу формуванню культури поведінки дошкільників, адже світ змінюється, наука невпинно летить вперед, змінюються погляди людей і влада в країні, а одвічні моральні людські цінності, виплекані народною педагогікою, залишаються назавжди. Найкращого успіху у вихованні навичок і звичок культурної поведінки у дітей можна досягти за умови поступового цілеспрямованого впливу на них усього колективу дитсадка і активної підтримки сім'ї.

Список використаних джерел:

1. Базовий компонент дошкільної освіти в Україні (нова редакція). – 2012.
2. Білоусова В. О. Виховання культури поведінки учнів. – К.: Рад. школа, 1986. – 160 с.
3. Желан А. В. Формування культури поведінки дітей дошкільного віку // Науковий вісник Миколаївського державного університету імені В. О. Сухомлинського. – № 1. – 2014. – С. 20–24.
4. Островська Л. Ф. Виховання культури поведінки дошкільників. – К.: Рад. школа, 1975. – 120 с.